

NGO-forum for menneskerettigheter ved

Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg
Amnesty International Norge
Antirasistisk senter
Den norske Helsingforskomité
FIAN Norge
FOKUS
International Commission of Jurists Norge
JussBuss
Mellomkirkelig Råd
Menneskerettighetsutvalget i Norsk Psykologforening
Norsk Organisasjon for Asylsøkere
PLAN Norge
Redd Barna
Stefanusalliansen

Oslo, 27. august 2012

Statsminister Jens Stoltenberg, postmottak@smk.dep.no,

kopi: Justis- og beredskapsmin. Grete Faremo, grete.faremo@jd.dep.no, post@jd.dep.no

Utenriksminister Jonas Gahr Støre, umin@mfa.no, post@mfa.no

Menneskerettigheter i Norge – Behov for mer åpenhet og deltakelse for frivillige organisasjoner

Den norske eller nordiske modellen er synonym med en åpen og inkluderende arbeidsform, hvor Regjering, Storting og myndighetsorganer konsulterer bredt med det sivile samfunn angående utarbeidelse av politikk, lovendringer og tiltredelse av internasjonale forpliktelser. Organisasjonene som står bak dette brevet er bekymret over det vi opplever som en klar tendens til en mer lukket arbeidsform når det gjelder sentrale menneskerettighetsspørsmål. Vi erfarer at særlig spørsmål knyttet til Norges internasjonale forpliktelser på menneskerettighetsområdet i økende grad behandles i lukkede prosesser og at representanter fra det sivile samfunn i liten grad konsulteres, eller at konsultasjonen skjer så sent i prosessene at beslutningene i realiteten er tatt.

I en rekke prosesser som handler om nasjonalt og internasjonalt tilsyn med Norges menneskerettighetsforpliktelser opplever vi det som stadig vanskeligere, både å få informasjon og å få bidra på en effektiv måte med våre synspunkter. Vi vil gjerne trekke fram noen sentrale eksempler hvor dette har vært påtakelig:

1. Tilleggsprotokollen til FNs Barnekonvensjon

Spørsmål om norsk ratifikasjon av tilleggsprotokollen til FNs Barnekonvensjon som vil gi barn mulighet til å klage til FNs Barnekomité på angivelige menneskerettsbrudd er fremdeles uavklart. Vi opplever det som vanskelig å komme i dialog med Regjeringen. Et felles brev fra en lang rekke organisasjoner til Utenriksdepartementet (UD), datert 9. februar i år, ble besvart 29. juni hvor UD i generelle vendinger viser til at berørte departementer skal foreta en gjennomgang, men uten at dette konkretiseres på en måte som setter organisasjonene i stand til å delta og bidra med fagkompetanse og erfaring.

2. Tilleggsprotokollen til FNs Konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

Da spørsmålet om mulige juridiske implikasjoner for Norge ved evt. ratifikasjon av tilleggsprotokollen til FNs Konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, som ville gi tilsvarende klagerett for enkeltmennesker ble utredet, besluttet de norske organisasjonene ikke å delta i myndighetenes utredning. Bakgrunnen for dette er en svært kritikkverdig prosess med mangel på åpenhet og dialog i myndighetenes arbeid med spørsmålet, til tross for organisasjonenes gjentatte forsøk over lengre tid på å oppnå dette, samt myndighetenes håndtering av prosessen omkring selve utredningen da det ble besluttet at en slik skulle lagesⁱ. Det er første gang en felles norsk NGO-plattform velger å boikotte et samarbeid med norske myndigheter. Når det gjelder problematikken knyttet til selve utredningen ba tolv norske organisasjoner UD om en redegjørelse for oppnevning av utreder i brev av 15. februar 2011ⁱⁱ.

3. Tilleggsprotokollen til FNs Torturkonvensjon

Norge signerte tilleggsprotokollen til FNs torturkonvensjon i 2003. Protokollen forplikter blant annet til å etablere en nasjonal forebyggende mekanisme som skal føre tilsyn med frihetsberøvede. Ratifisering har vært en «prioritert oppgave» i mange år. Menneskerettsorganisasjonene har gjentatte ganger understreket behovet for ratifisering og å få på plass et profilert og uavhengig tilsynsorgan som kan samarbeide med sivilsamfunnet, og vi har bedt om dialog om dette. Vi kjenner bare til at det har vært to tillyste dialogmøter med frivillige organisasjoner på alle disse årene i regi av en tverrdepartemental arbeidsgruppe, i tillegg til at organisasjonene nylig har blitt invitert til høring om gruppens forslag. Disse møtene og høringen har vi blitt invitert til helt på tampen av prosessen, da arbeidsgruppen har arbeidet med et utgangspunkt i en allerede valgt modell med tilsynsoppgaven plassert hos Sivilombudsmannen. Det har ikke vært lagt opp til noen bred dialog med mulighet for tidlig innvirkning på prosessen for organisasjoner som representerer ekspertise eller berørte grupper.

4. Nasjonal institusjon for menneskerettigheter

Norsk senter for menneskerettigheter skal ikke lenger være Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter, blant annet fordi Senteret er i ferd med å miste A-status i den

internasjonale akkrediteringen av slike institusjoner (som er knyttet til FN). Grunnen er at senteret ikke har holdt tritt med de internasjonale kravene som stilles til en nasjonal institusjon (Paris-prinsippene). Norske menneskerettighetsorganisasjoner har tatt til orde for at det etableres en ny og uavhengig institusjon, en Menneskerettighetskommisjon, med et robust og uavhengig mandat, og har flere ganger søkt en dialog med myndighetene om spørsmålet. Hittil uten særlig suksess. Det har så langt vært avholdt ett møte i regi av Utenriksdepartementet med rådgivende utvalg for Nasjonal Institusjon, men ikke funnet sted noen bred konsultasjon med sivilt samfunn slik det internasjonale akkrediteringsorganet har bedt Norge om. Tidligere innspill er fulgt opp med nytt brev til Utenriksdepartementet 29. juni i år hvor flere organisasjoner ber om en redegjørelse for prosessen og videre planer. Vi har i den forbindelse merket oss at det i forrige uke ble vedtatt opprettet en interdepartemental «Arbeidsgruppe for å vurdere endringer/re-etablering av Nasjonal institusjon for menneskerettigheter» og vil understreke behovet for dialog med det sivile samfunn både i dennes arbeid og i den videre oppfølgingen.

5. Oppfølging av konklusjonene fra FNs ekspertorganer

FN-traktatene Norge er bundet av på menneskerettighetsfeltet innebærer jevnlig rapportering til FN som munner ut i «concluding observations» (avsluttende bemerkninger/konklusjoner) fra ekspertorganene etter gjennomgang av rapportene. Disse tungtveiende innspillene til norsk menneskerettighetspraksis gis varierende oppfølging her hjemme. Vi vil her peke på to ulike eksempler. Komiteen for Barnekonvensjonen sine konklusjoner har blitt fulgt opp, tema for tema i en rekke møter med politisk ledelse og organisasjonene hvor konkrete oppfølgingsaktiviteter har blitt skriftlig definert. Dette er en modell til etterfølgelse som vi gjerne vil berømme. Når det gjelder bemerkningene som FNs Menneskerettighetskomité kom med til Norge i november 2011, venter vi fortsatt på informasjon om hvordan Justisdepartementet planlegger å følge dem opp og hvordan sivilsamfunnet planlegges involvert. For oss illustrerer forskjellen mellom disse to eksemplene først og fremst at det trengs et helhetlig grep som systematisk sikrer gode prosesser i forhold til konklusjonene fra alle de sentrale traktatorganene, og at de rutine som er laget rundt Barnekomiteens konklusjoner kan være et godt utgangspunkt.

Flere av disse spørsmålene dreier seg om hvorvidt enkeltmennesker skal kunne få utvidet anledning til å få sine klager på menneskerettighetsbrudd vurdert av ekspertorganer i FN, og hvordan offentlige organer i Norge skal overvåkes for best mulig å sikre menneskerettighetene her i landet. Slik sett handler disse spørsmålene om innsyn og uavhengighet i dobbel forstand. Dette er en viktig del av bakgrunnen for vår bekymring, for all erfaring tilsier at innsyn og uavhengighet styrker vernet om menneskerettighetene. Disse spørsmålene henger også sammen med styrking av det globale rettighetsvernet og peker langt utover Norges grenser.

I internasjonal sammenheng vil stater gjerne vise til at de har hatt konsultasjoner med sivilsamfunnet. Det pleier også Norge å gjøre når man i FN redegjør for situasjonen for menneskerettighetene i eget land. De frivillige organisasjonene vil gjerne medvirke, men det er en avgjørende forutsetning at konsultasjonene er reelle, og at både organisasjoner og den jevne borger informeres om hvordan myndighetene arbeider med spørsmålene og at de får en rimelig mulighet til

å uttale seg og bli hørt. Dette er kjernen i den konsultasjonsmodellen som Norge fremhever i internasjonale fora når norske forhold beskrives, og som er en viktig del av det norske demokratiet.

Vi ønsker med dette brevet å etablere en dialog for en systematisk gjennomgang av hvordan Regjeringen og departementene samhandler med organisasjonene når det gjelder spørsmål knyttet til Norges internasjonale menneskerettighetsforpliktelser, og at det etableres en organisert form for kontakt mellom myndigheter og organisasjoner på dette området.

Med vennlig hilsen

Bjørn Engesland
på vegne av organisasjonene

ⁱ Dette er omtalt en rapport Norge nylig har utarbeidet for avgivelse til FNs Menneskerettighetsråd, i "Universal Periodic Review Norway: Mid-term report on follow-up of the recommendations of the United Nations Human Rights Council under the Universal Periodic Review Mechanism (UPR), June 2012", heter det på side 5: "NGOs were invited to open meetings with the external legal expert responsible for the report and to provide written input to the issues discussed in it. The NGOs declined the invitation on the grounds that they were highly critical of the role played by Norway during the negotiations on the Protocol and that the process had been lacking in transparency and had not been inclusive enough."

ⁱⁱ <http://www.nhc.no/no/nyheter/NGOer+ber+om+redegj%C3%B8relse.9UFRviYE.ips>